

הל' בישול בשבת - [ד] בישול אחר אפיה והגסה

רב דניאל שטיין

א. בית יוסף (סי' שי"ח סע' ה') - זה לשון סמ"ג (לאוין סה יד): פסק ה"ר אליעזר ממיץ (יראים סי' רעד קלד): אף על פי שאין בישול אחר בישול כדתנן בפרק חבית כל שבא בחמין וכו' פירוש בחמין בכלי ראשון שנתבשל כל צרכו מכל מקום יש בישול אחר אפוי וצלי דקיימא לן כרבי יוסי דאמר (פסחים מא.) יוצאין בפסח במצות ריקק שרוי אבל לא במבושל אחר אפיה וכו' שהבישול שאחר כן מבטל האפיה, הילכך יזהר אדם שלא יתן פת אפיה אפילו בכלי שני בשבת במקום שהיד סולדת בו גם מצלי יזהר אדם ובשר או דג מבושל לא יתן אצל האש בחום גדול שהיד סולדת בו ואם עשה חילל את השבת וחוששני לו מסקילה וחטאת וכו'. מיהו ראבי"ה (סי' קצ"ז) כתב דלאו מילתא היא דבפרק כיצד מברכין (ברכות לח:) מייתי לה ומסיק דעד כאן לא קאמר רבי יוסי אלא לגבי מצה דבעינן טעם מצה וליכא וכו' פירש רש"י דבישול מבטל ליה מתורת לחם וכו', הרי דאפילו במצה לית להו שבישול יבטל את האפיה. וההיא דאותביה ראבי"ה ממסקנא דפרק כיצד מברכין היא קושיא חזקה וכו'.

ב. גמ' פסחים (מא.) - בשלו ואחר כך צלאו או שצלאו ואחר כך בשלו חייב, בשלמא בשלו ואחר כך צלאו חייב דהא בשליה, אלא צלאו ואחר כך בשלו הא צלי אש הוא, אמאי, אמר רב כהנא הא מני רבי יוסי היא, דתניא יוצאין ברקיק השרוי ובמבושל שלא נימוח, דברי רבי מאיר, רבי יוסי אומר יוצאין ברקיק השרוי אבל לא במבושל וכו', עולא אמר אפילו תימא רבי מאיר, שאני הכא דאמר קרא ובשל מבושל מכל מקום.

ג. גמ' ברכות (לח:) - דרש רב נחמן משום רבינו, ומנו שמואל שלקות מברכין עליהם בורא פרי האדמה, וחברינו היוורדים מארץ ישראל, ומנו עולא, משמיה דרבי יוחנן אמר שלקות מברכין עליהן שהכל נהיה בדברו, ואני אומר במחלוקת שנויה, דתניא יוצאין ברקיק השרוי ובמבושל שלא נימוח, דברי רבי מאיר, ורבי יוסי אומר יוצאין ברקיק השרוי, אבל לא במבושל, אף על פי שלא נימוח, ולא היא, דכולי עלמא שלקות מברכין עליהן בורא פרי האדמה, ועד כאן לא קאמר רבי יוסי התם אלא משום דבעינן טעם מצה וליכא, אבל הכא אפילו רבי יוסי מודה. [רבינו יונה ברכות כו. בדפי הרי"ף] - ותימה הוא זה הלשון שלא מצינו דבעינן טעם מצה אלא לחם עוני ומפרשים רבני צרפת ז"ל דבעינן טעם מצה עניה וליכא וזו כיון שהיא מבושלת הויה לה מצה עשירה].

ד. רמב"ם (פ"ה חמץ ומצה ה"כ) - וביום הראשון אסור ללוש ולקטף אלא במים בלבד לא משום חמץ אלא כדי שיהיה לחם עוני וביום הראשון בלבד הוא שצריך להיות זכרון לחם עוני.

ה. שו"ע (סי' שי"ח סע' ה') - יש מי שאומר דדבר שנאפה או נצלה, אם בשלו אח"כ במשקה יש בו משום בישול, ואסור ליתן פת אפילו בכלי שני שהיד סולדת בו, ויש מתירין. הגה: בכלי שני, ויש מקילין אפילו בכלי ראשון, ונהגו ליזהר לכתחלה שלא ליתן פת אפילו בכלי שני כל זמן שהיד סולדת בו. [ט"ז (ס"ק ו)] - כאן לענין שבת לא מהני האי דחיה דכי נמי תימא משום דטעם מצה בעינן ה"ל אזלינן בתר טעם התבשיל וכיון דנשתנה הטעם ע"י בישול אמרינן דנתכוין לזה בשבת]. [משנ"ב (ס"ק מ"א)] - וה"ה דלשיטה זו יש צלי אחר בישול ולכן אסור ליתן דבר שנתבשל אצל האש בלי רוטב [מ"א] ולא דוקא אצל האש דה"ה בכל מקום שיוכל להצלות מחום התנור ולכן צריך ליזהר שלא להחזיר בשר מבושל בלי רוטב לתוך התנור במקום החום שהיד סולדת בו ואפילו אם יעמידנו ע"ג קדרה המפסקת].

ו. שלטי הגיבורים שבת (סא-סא: בדפי הרי"ף) - והר"ר אליעזר ממיץ כתב דיש בישול אחר אפיה וצליה והלכך יש ליזהר שלא יתן אדם פת אפוי במשקין שהיד סולדת בהן ואפילו בכלי שני דלא בקייאנן איזה דבר מבושל בכלי שני ואיזה דבר אינו מבושל וכן מידי דצלי לא יתן אח"כ במשקין חמין וכן מבושל לא יתן אצל האש במקום שהיד סולדת בו דיש צליה אחר בישול ג"כ והכי פסק סמ"ג לאוין סי' ס"ה, והטור א"ה סי' שי"ח ס"ל דיש בישול אחר אפיה וצליה ודוקא בכלי ראשון ולא בכלי שני וכו'. ודעתי נראה וכו' דס"ל דליכא צליה אחר בישול מדלא הזכיר דין זה כלל וכן נראה דס"ל דליכא אפיה אחר צליה ולא צליה אחר אפיה דכיון דליכא אפיה אחר אפיה ה"ה דליכא אפיה בתר צליה, ולפי"ז יהיה מותר לתת פת אפוי אצל האש במקום שהיד סולדת דליכא צלי אחר אפיה.

ז. גמ' חולין (צו:) - ירך שנתבשל בה גיד הנשה אם יש בה בנותן טעם הרי זו אסורה וכו'. אמר שמואל לא שנו אלא שנתבשל בה, אבל נצלה בה קולף ואוכל עד שמגיע לגיד.

ח. שו"ע (סי' שי"ח סע' ט"ו) - דבר שנתבשל כ"צ והוא יבש שאין בו מרק, מותר להניחו כנגד המדורה אפי' במקום שהיד סולדת בו וכו'. [בה"ל (שם) ד"ה והוא יבש - צ"ע הא לעיל בס"ה מביא דעת הרא"ם וע"ש במ"א דלדעתו ה"ה דיש צלי אחר בישול ואיך מתיר הכא בסתם].

ט. חזון איש (סי' ל"ז אות י"ד) - וע"כ צ"ל דכל שלא יבוא לטעם צלי ממש אלא שיתבש קצת אין בזה בישול אחר בישול ואפשר דצלי קדר כדון בישול לענין זה ודוקא צלי על גזלים או על שפוד יש בצלי זו אחר בישול.

י. **גמ' שבת (יח):** - לא ימלא נחתום חבית של מים ויניח לתוך התנור ערב שבת עם חשכה וכו' גזירה שמא יחתה בגחלים, אי הכי, מוגמר וגפרית נמי לגזור, התם לא מחתי להו, דאי מחתי סליק בהו קוטרא, וקשי להו, אונין של פשתן נמי ליגזור, התם כיון דקשי להו זיקא לא מגלו ליה, צמר ליורה לגזור, אמר שמואל ביורה עקורה, וניחוש שמא מגיס בה, בעקורה וטוחה.

יא. **שו"ע (סי' שי"ח סע' י"ח)** - הקדירה שהעבירן מרותחין מעל גבי האור, אם לא נתבשל כ"צ אין מוציאין בכף מהם שנמצא מגיס, ואיכא משום מבשל ואם נתבשל כל צרכו מותר וכו'. הגה: ולתחלה יש לזוהר אף בקדירה בכל ענין. [משנ"ב (שם) - שהעבירן - ובנתבשל כל צרכו אפי' עומד ע"ג האור מותר להוציא בכף כן משמע בב"י אבל בא"ר מסיק דיש לאסור בזה. (שער הצינון - כן הוכיח מכל בן, ולהכל בו אם היה הגסה ממש יש בו חיוב חטאת, כיון שהוא על האש, וכמו שכתב המגן אברהם בשמו. ומה שרצה האליה רבה לדחות דאפשר דמיירי הכל בו בלא נתבשל כל צרכו לא נהירא). אף בקדירה וכו' - אלא יהפוך הקדירה לקערה ולא יוציא בכף ועיין באחרונים דלא נהיגין להחמיר בזה דבאמת העיקר כמו שכתבנו מתחלה דמבושל כל צרכו אפי' להגיס מותר וכו' והרוצה להחמיר יחמיר בהגסה ממש אבל להוציא בכף אין להחמיר כלל בנתבשלה כל צרכה ואינה על האש וכו'. וב"י כתב בשם הכלבו דכשהיא על האש חייב בהגסה אפילו במבושל כל צרכו. (שער הצינון - ולא אדע הטעם, דמאי עדיפא הגסה מבישול ממש, וכל הפוסקים מודים דבמבשל כל צרכו אין בו משום בישול)].

יב. **ס' שביתת השבת (מבשל אות פ"א)** - ואפשר לומר בדוחק לד' הכלבו וכו' שאע"פ שכבר נתבשלו דרך להגיס להגיס בהן בעודן על האש כדי שלא יתרכחו ויתדבקו בדופני הקדירה, ועו"ל בטעמא דמגיס חמיר טפי משום דיש מיני גריסין וקמחים שע"י התדבקותם יחד אין מתבשלין יפה ששאין מגייה להם רתיחות המים וכו' וע"כ אפילו כשעומד על האש ונראה שנתבשל כל צרכו מכל מקום יתכן שיש חלקים שלא נתבשלו וע"י ההגסה המיעוץ שולטת רתיחת המים בכולה ויוכל לבוא לידי חיוב.

יג. **רמב"ם (פ"ט שבת ה"ד, והי"א)** - אחד נתן את האור ואחד נתן את העצים ואחד נתן את הקדרה ואחד נתן את המים ואחד נתן את הבשר ואחד נתן את התבלין ובא אחר והגיס כולם חייבים משום מבשל, שכל העושה דבר מצרכי הבישול הרי זה מבשל וכו'. המכבס בגדים הרי הוא תולדת מלבן וחייב, והסוחט את הבגד עד שיוציא המים שבו הרי זה מכבס וחייב, שהסחיטה מצרכי כיבוס היא כמו שהגסה מצרכי הבשול.